

ทัศนคติและการปฏิบัติงานด้านส่งเสริมป้องกันของ ทันตแพทย์ที่ปฏิบัติงานในศูนย์บริการสาธารณสุขและ โรงพยาบาลชุมชนในกรุงเทพมหานครและเขตปริมณฑล

ชันทา วิชาวุธ*

ท.บ., ศ.ม.

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อทราบถึงทัศนคติและการปฏิบัติงานด้านส่งเสริมป้องกันของทันตแพทย์ที่ปฏิบัติงานในศูนย์บริการสาธารณสุขและโรงพยาบาลชุมชนในกรุงเทพมหานครและเขตปริมณฑล เพื่อเป็นข้อมูลในการพัฒนาระบบบริการด้านส่งเสริมสุขภาพช่องปากและการป้องกันโรคในเขตเมือง เก็บข้อมูลโดยส่งแบบสอบถามไปยังทันตแพทย์ที่ปฏิบัติงานในศูนย์บริการสาธารณสุขและโรงพยาบาลชุมชนในเขตปริมณฑลจำนวน 108 คน มีผู้ตอบแบบสอบถามกลับคืนมายังผู้วิจัยร้อยละ 61 ผลการศึกษาวិเจียพบว่าทันตแพทย์ส่วนใหญ่เลือกปฏิบัติงานในกรุงเทพและปริมณฑลเพราะต้องการอยู่ใกล้บ้านหรือใกล้กรุงเทพ มีทันตแพทย์เพียงร้อยละ 12.1 ที่เลือกเพราะชอบทำงานส่งเสริมป้องกัน ทันตแพทย์มากกว่าร้อยละ 50 เห็นว่าหลักสูตรด้านส่งเสริมป้องกันที่เรียนมาจากคณะทันตแพทยศาสตร์มีรายละเอียดไม่เพียงพอที่จะนำไปใช้ปฏิบัติงานในชุมชน ได้แก่ ความรู้ด้านสังคมศาสตร์ ระบาดวิทยา การวิจัย การวางแผนและการประเมินผล ทันตแพทย์ส่วนใหญ่ปฏิบัติงานด้านบำบัดรักษามากกว่าด้านส่งเสริมป้องกันงานที่ทันตแพทย์ปฏิบัติเป็นประจำมากที่สุดในอันดับแรกๆ คือ ถอนฟัน อุดฟัน ทัศนคติของทันตแพทย์ต่อการทำงานด้านส่งเสริมป้องกันอยู่ในเกณฑ์ดี จากการหาความสัมพันธ์ระหว่างทัศนคติต่องานส่งเสริมป้องกันกับการปฏิบัติงานพบว่าไม่มีความสัมพันธ์กันทางสถิติ ($p > 0.05$)

*ศูนย์บริการสาธารณสุข 6 กองทันตสาธารณสุข สำนักอนามัย กรุงเทพมหานคร

บทนำ

การจะทำให้ประชาชนสามารถดูแลสุขภาพตนเองได้อย่างเหมาะสมนั้นจำเป็นต้องอาศัยการดำเนินงานอย่างเป็นระบบ รวมทั้งบุคลากรต้องมีความรู้ ทักษะในการดำเนินงานส่งเสริมป้องกันที่ดี ทันตแพทย์นับเป็นบุคลากรที่สำคัญมากในทีมงานส่งเสริมป้องกัน จากการศึกษาที่ผ่านมา⁽¹⁻²⁾ ทันตแพทย์ส่วนใหญ่เห็นว่างานส่งเสริมป้องกันเป็นเรื่องสำคัญ แต่เมื่อจะทำเกิดความเบื่อหน่ายรู้สึกยุ่งยากและขาดความชำนาญในการดำเนินงานด้านทันตกรรมป้องกันในชุมชน หลายคนทำแต่ไม่ได้ลงมือปฏิบัติอย่างจริงจังและขาดความต่อเนื่อง ซึ่งสาเหตุที่สำคัญก็คือ ทันตแพทย์ส่วนใหญ่ยังขาดความมั่นใจในการทำงานในชุมชน และขาดความเข้าใจในปรัชญา การดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพเท่าที่ควร

การวิจัยครั้งนี้วัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงทัศนคติและการปฏิบัติงานด้านส่งเสริมป้องกันของทันตแพทย์ที่ปฏิบัติงานในศูนย์บริการสาธารณสุขกรุงเทพมหานครและโรงพยาบาลชุมชนในเขตปริมณฑลซึ่งมีหน้าที่เป็นผู้ให้บริการด้านบำบัดรักษาและทำงานด้านส่งเสริมป้องกันแก่ประชาชนในชุมชนซึ่งยังมีปัญหาโรคฟันผุและโรคปริทันต์ค่อนข้างสูง เพื่อนำไปเป็นข้อมูลเบื้องต้นในการพัฒนาระบบบริการทันตสาธารณสุขของกรุงเทพมหานคร และเขตปริมณฑลต่อไป

วัสดุอุปกรณ์และวิธีการ

1. กลุ่มตัวอย่าง ที่ใช้ศึกษาเป็นทันตแพทย์ที่ปฏิบัติงานในศูนย์บริการสาธารณสุขกรุงเทพมหานครจำนวน 75 คนและโรงพยาบาลชุมชนในเขตปริมณฑล 3 จังหวัด ได้แก่ นนทบุรี ปทุมธานี และสมุทรปราการจำนวน 33 คน รวมทั้งสิ้น 108 คน

2. เครื่องมือที่ใช้คือแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นซึ่งได้ผ่านการทดสอบ validity และ reliability แล้ว โดยส่งไปรษณีย์ไปยังสถานที่ที่ทันตแพทย์

ปฏิบัติงานอยู่ และให้ส่งกลับมายังผู้วิจัยทางไปรษณีย์

3. รวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามที่ทันตแพทย์ตอบกลับมา

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 ประเมินทัศนคติและการปฏิบัติงานของทันตแพทย์ โดยใช้ จำนวน ร้อยละ มัชฌิมเลขคณิต และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าเฉลี่ยคะแนนทัศนคติแบ่งเป็น 3 ระดับ คือ

สูง มีคะแนน ≥ 4.6

ปานกลาง มีคะแนนระหว่าง 4.0-4.6

ต่ำ มีคะแนน ≤ 4.0

4.2 วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างทัศนคติกับการปฏิบัติงานของทันตแพทย์ด้วย chi-square

ผลการศึกษา

ทันตแพทย์ที่ตอบแบบสอบถามกลับมาจำนวน 66 คนคิดเป็นร้อยละ 61 กลุ่มตัวอย่างเป็นเพศหญิง ร้อยละ 77.3 เพศชาย ร้อยละ 22.7 ส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 25-40 ปี (ตารางที่ 1)

ตารางที่ 1 จำนวนและร้อยละของทันตแพทย์ที่ตอบแบบสอบถามแยกตามกลุ่มอายุ (n= 66)

Table 1 Number and percentage of dentists responded, categorized by age

อายุ	จำนวน	ร้อยละ
< 40 ปี	40	60.6
40-49 ปี	15	22.7
> 50 ปี	11	16.7

ทันตแพทย์ที่ปฏิบัติงานในศูนย์บริการสาธารณสุขมีจำนวน 48 คน ปฏิบัติงานในโรงพยาบาลชุมชน มีจำนวน 18 คน ซึ่งพบว่า

อัตรากำลังของศูนย์บริการสาธารณสุขส่วนใหญ่ ประกอบด้วยทันตแพทย์ 2 คน หรือทันตแพทย์ 1 คนและทันตภิบาล 1 คน มีเพียง 6 แห่งที่เป็นคลินิกทันตกรรมพิเศษมีทันตแพทย์ 3 คนและทันตภิบาล 1 คน ส่วนอัตรากำลังของโรงพยาบาลชุมชน ประกอบด้วยทันตแพทย์ 3 คนและทันตภิบาล 3 คน

จากแบบสอบถามพบว่าทันตแพทย์เลือกปฏิบัติงานด้วยเหตุผลคือใกล้บ้าน ใกล้ภูมิลำเนา ใกล้กรุงเทพฯ ร้อยละ 54.5 มีเพียงร้อยละ 12.1 ที่ตอบว่าเลือกเพราะชอบทำงานด้านส่งเสริมป้องกัน

ความคิดเห็นต่อหลักสูตรด้านส่งเสริมป้องกันทันตแพทย์ร้อยละ 56.1 เห็นว่ารายละเอียดยังไม่เพียงพอที่จะนำมาใช้ในการปฏิบัติงานซึ่งได้แก่การทำงานในชุมชน ระบาดวิทยา สังคมศาสตร์ การวางแผนงาน การประเมินผลการวิจัย แนวคิดและปรัชญาด้านส่งเสริมป้องกัน และควรเพิ่มการฝึกปฏิบัติในพื้นที่

สำหรับการเฝ้าหาความรู้ของทันตแพทย์เพื่อนำมาใช้ในการปฏิบัติงานด้านส่งเสริมป้องกันพบว่าทันตแพทย์ร้อยละ 54.5 ไม่เคยศึกษาต่อหรืออบรมด้านทันตสาธารณสุข ร้อยละ 18.2 ตอบว่าไม่มีเวลาอ่านตำราหรืองานวิจัยด้านส่งเสริมป้องกันเลย มีเพียงร้อยละ 3 ที่สามารถแบ่งเวลาอ่านเป็นประจำ

จากการประเมินทัศนคติของทันตแพทย์ต่องานส่งเสริมป้องกันพบว่าค่าเฉลี่ยคะแนนทัศนคติของทันตแพทย์ที่ปฏิบัติงานในโรงพยาบาลชุมชนสูงกว่าค่าเฉลี่ยคะแนนทัศนคติของทันตแพทย์ที่ปฏิบัติงานในศูนย์บริการสาธารณสุขเล็กน้อย (ตารางที่ 2)

ทันตแพทย์ที่ปฏิบัติงานในโรงพยาบาลชุมชนร้อยละ 83.3 ตอบว่างานที่ปฏิบัติเป็นงานด้านบำบัดรักษามากกว่าด้านส่งเสริมป้องกัน ร้อยละ 16.7 ทำงานด้านบำบัดรักษาพอๆกับด้านส่งเสริมป้องกัน ส่วนทันตแพทย์ที่ปฏิบัติงานในศูนย์บริการสาธารณสุขตอบว่าทำงานด้านบำบัดรักษามากกว่า

ด้านส่งเสริมป้องกันร้อยละ 52 มีทันตแพทย์เพียงร้อยละ 6.2 ที่ทำงานส่งเสริมป้องกันมากกว่าบำบัดรักษา ที่เหลือทำงานด้านรักษาพอๆกับด้านส่งเสริมป้องกัน จากการหาความสัมพันธ์ระหว่างทัศนคติต่องานส่งเสริมป้องกันกับการปฏิบัติงานของทันตแพทย์พบว่าไม่มีความสัมพันธ์กันทางสถิติ ($p>0.05$) (ตารางที่ 3)

สำหรับการตรวจวินิจฉัยเบื้องต้นเพื่อค้นหาโรค ทันตแพทย์ส่วนใหญ่ทำการ เอ็กซเรย์ ตรวจวัด ความดันโลหิตในคนไข้บางราย และพบว่าทันตแพทย์ จำนวนไม่น้อยที่ไม่เคยสังตรวจเลือดและมะเร็งในช่องปากเลย (ตารางที่ 4)

ทันตแพทย์ส่วนใหญ่ให้บริการประชาชนและนักเรียนเฉลี่ยประมาณวันละ 10-15 คน งานบำบัดรักษาและป้องกันที่ทันตแพทย์ทำเป็นประจำมากที่สุดเป็นอันดับแรกๆได้แก่ ถอนฟัน อุดฟัน (ตารางที่ 5)

การดำเนินงานด้านส่งเสริมทันตสุขภาพพบว่าทันตแพทย์ทั้งหมดมีการให้ทันตสุขศึกษา วิทยุบุคคลแก่ผู้มารับบริการ โดยเรื่องที่ทันตแพทย์ส่วนใหญ่ให้เป็นประจำคือ การแปรงฟันถูกวิธี อันดับรองมาคือวิธีดูแลอนามัยช่องปากสำหรับเรื่องการใช้ไหมขัดฟันและการเลือกรับประทานอาหารให้คำแนะนำเป็นบางครั้งเท่านั้น (ตารางที่ 6)

นอกจากการให้ทันตสุขศึกษารายบุคคล ทันตแพทย์ส่วนใหญ่ มีการจ่ายยาเม็ดฟลูออไรด์ในเด็ก การให้ทันตสุขศึกษารายกลุ่ม การจัดการอบรมให้ความรู้แก่ครู นักเรียน อาสาสมัครสาธารณสุข การจัดรณรงค์ทางทันตสาธารณสุขในโรงเรียนหรือชุมชนคิดเป็นร้อยละ 83.3 , 78.8 , 57.6 และ 48.5 ตามลำดับ

การวิจัยครั้งนี้พบว่าทันตแพทย์ร้อยละ 21.2 ไม่มีการวางแผนงานด้านส่งเสริมป้องกันสำหรับพื้นที่ที่รับผิดชอบ และมีทันตแพทย์ร้อยละ 30.3 ไม่ได้ทำการประเมินผลงานหรือโครงการทันตสาธารณสุข ที่รับผิดชอบ (ตารางที่ 7)

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยคะแนนทัศนคติของทันตแพทย์ต่อการปฏิบัติงานด้านส่งเสริมป้องกัน (n = 66)
Table 2 Mean score of dentists' attitude towards preventive dentistry

หัวข้อ	คปส. (48)	รพช. (18)
1. งานด้านส่งเสริมป้องกันมีความสำคัญอย่างมากในการทำงานทันตสาธารณสุข	4.75	4.77
2. การดำเนินงานส่งเสริมป้องกันจำเป็นต้องมีการวางแผนและประเมินผล	4.65	4.61
3. การแปรงฟันและใช้ไหมขัดฟันเป็นประจำจะช่วยป้องกันโรคในช่องปากได้	4.54	4.61
4. ฟลูออไรด์มีความสำคัญอย่างมากในการควบคุมอัตราการเกิดโรคฟันผุ	3.95	4.05
5. การเคลือบหลุมร่องฟันสามารถช่วยลดอัตราการเกิดโรคฟันผุได้	4.27	4.33
6. การเลือกรับประทานอาหารที่ถูกต้องสามารถป้องกันโรคในช่องปากได้	4.39	4.27
7. การให้ทันตสุขศึกษาคือการทำให้ประชาชนมีพฤติกรรมทันตสุขภาพที่ถูกต้อง	4.18	4.50
8. ควรศึกษาถึงความรู้ ทัศนคติและพฤติกรรมของประชาชนก่อนดำเนินงานด้านส่งเสริมป้องกัน	4.37	4.50
9. ควรจัดให้มีบริการส่งเสริมป้องกันแก่ประชาชนทุกกลุ่มอายุ	4.43	4.33
10. งานวิจัยมีความสำคัญมากในการทำงานส่งเสริมป้องกัน	3.95	4.33
รวม	4.35	4.43

ตารางที่ 3 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างทัศนคติต่องานส่งเสริมป้องกันกับการปฏิบัติงานของทันตแพทย์
Table 3 Association between the attitude towards preventive dentistry and actual practice

ค่าเฉลี่ยคะแนน ทัศนคติ	การปฏิบัติงาน		
	รักษา>ส่งเสริม	ส่งเสริม>รักษา	รวม
น้อย	10	8	18
ปานกลาง	14	6	20
สูง	16	12	28
รวม	40	26	66

$$\chi^2 = 1.072, df = 2, p\text{-value} = 0.585$$

ตารางที่ 4 ร้อยละของทันตแพทย์ที่ทำการตรวจวินิจฉัยเพื่อค้นหาโรคด้วยวิธีต่าง ๆ แก่ คนไข้
 ทุกราย , คนไข้ส่วนใหญ่,คนไข้บางราย,ไม่เคยตรวจ (n=66 คน)
 Table 4 percentage of dentists who investigated all patients, most patients, some patients
 or none

การตรวจวินิจฉัยเพื่อค้นหาโรค	ร้อยละของทันตแพทย์			
	ตรวจคนไข้ ทุกราย	ตรวจคนไข้ ส่วนใหญ่	ตรวจคนไข้ บางราย	ไม่เคยตรวจ
1. เอ็กซเรย์	-	12.1	81.8	6.1
2. วัดความดันโลหิต	1.5	33.3	63.7	1.5
3. ตรวจเลือด	-	-	43.9	56.1
4. ตรวจมะเร็งช่องปาก	4.5	1.5	25.8	68.2

ตารางที่ 5 งานอันดับแรกที่ทันตแพทย์ทำเป็นประจำมากที่สุด (n=66 คน)
 Table 5 The first priority of dentists' routine work

งาน	จำนวน	ร้อยละ
1. ถอนฟัน	34	51.5
2. อุดฟัน	27	40.9
3. ขูดหินน้ำลายทำความสะอาดฟัน	3	4.5
4. เคลือบหลุมร่องฟันในเด็ก <14 ปี	1	1.5
5. รักษาคลองรากฟัน	1	1.5

ตารางที่ 6 ร้อยละของทันตแพทย์ที่ให้ทันตสุขศึกษาแยกตามเรื่องที่แนะนำแก่ คนไข้ทุกราย,
 คนไข้ส่วนใหญ่, คนไข้บางราย, ไม่เคย (n=66 คน)
 Table 6 Percentage of dentists who provided dental health education : specific topic to
 the patients

เรื่องที่แนะนำ	ร้อยละของทันตแพทย์ที่ให้ทันตสุขศึกษา			
	คนไข้ทุกราย	คนไข้ส่วนใหญ่	คนไข้บางราย	ไม่เคย
1. การแปรงฟันถูกวิธี	15.2	69.6	15.2	-
2. การใช้ไหมขัดฟัน	6.1	42.4	51.5	-
3. การเลือกรับประทานอาหาร	9.1	30.3	59.1	1.5
4. วิธีดูแลอนามัยช่องปาก	18.2	51.5	28.8	1.5
5. แนะนำให้มารับบริการด้านป้องกัน	13.6	36.4	48.5	1.5

ตารางที่ 7 ร้อยละของทันตแพทย์ที่ปฏิบัติงานด้านส่งเสริมป้องกันโดยมีการวางแผนและประเมินผล (n=66 คน)

Table 7 Percentage of dentists who practiced preventive dentistry with planning and evaluation

การวางแผน/ประเมินผล	ร้อยละของทันตแพทย์		
	ทำประจำ	ทำบางครั้ง	ไม่ได้ทำเลย
1. การวางแผน	28.8	50	21.2
2. การประเมินผล	15.2	54.5	30.3

บทวิจารณ์

การศึกษาครั้งนี้พบว่าทันตแพทย์ที่ปฏิบัติงานในศูนย์บริการสาธารณสุข กรุงเทพมหานคร และโรงพยาบาลชุมชนในเขตปริมณฑลมีค่าเฉลี่ยคะแนนทัศนคติที่ดีต่อการทำงานด้านส่งเสริมป้องกันโดยเฉพาะทัศนคติในหัวข้อ “งานส่งเสริมป้องกันมีความสำคัญมากในการทำงานด้านทันตสาธารณสุข” มีค่าเฉลี่ยคะแนนทัศนคติสูงมาก แต่ทันตแพทย์ ส่วนใหญ่กลับทำงานด้านบำบัดรักษา มากกว่าด้านส่งเสริมป้องกัน จากการหาความสัมพันธ์ระหว่างทัศนคติต่องานส่งเสริมป้องกันกับการปฏิบัติงานของทันตแพทย์พบว่าไม่มีความสัมพันธ์กันทางสถิติ ($\chi^2 = 1.072$, $p\text{-value} > 0.05$) ซึ่งสอดคล้องกับรายงาน⁽¹⁻²⁾ ที่กล่าวว่าทันตแพทย์ส่วนใหญ่เห็นความสำคัญของงานด้านทันตกรรมป้องกันแต่ไม่ได้ลงมือปฏิบัติอย่างจริงจังทำแล้วเกิดความเบื่อหน่าย เนื่องจากยังขาดความเข้าใจปรัชญาการทำงานด้านทันตกรรมป้องกันที่กล่าวไว้ว่าการป้องกันต้องทำงานเป็นทีมทุกคนต้องมีวัตถุประสงค์ร่วมกันคือการดูแลสุขภาพช่องปากของประชาชนให้ดีที่สุดและต้องทำต่อเนื่องไปตลอดชีวิตในรูปแบบ ของการส่งเสริมให้ประชาชนดูแลสุขภาพช่องปากของตนเอง

การศึกษาครั้งนี้พบว่างานที่ทันตแพทย์ทำประจำมากที่สุดเป็นอันดับแรกๆ คือ งานถอนฟันอุดฟัน แสดงว่าทันตแพทย์ที่ปฏิบัติงานในศูนย์

บริการสาธารณสุขกรุงเทพมหานครและโรงพยาบาลชุมชนในเขตปริมณฑล มีการทำงานถอนฟันอุดฟัน เป็นงานหลักซึ่งเป็นไปตามความต้องการของผู้ป่วยที่มักจะมาพบทันตแพทย์เมื่อมีอาการแล้วสำหรับการเคลือบหลุมร่องฟันในเด็กอายุต่ำกว่า 14 ปี มีทันตแพทย์บางรายระบุว่าให้ทันตภิบาลเป็นผู้ปฏิบัติ ซึ่งสอดคล้องกับรายงานของประทีปและคณะ⁽³⁾ ที่กล่าวถึงบทบาทของทันตบุคลากรที่เหมาะสมในอนาคตว่างานส่งเสริมสุขภาพ งานที่ไม่ยุ่งยากซับซ้อนควรให้ทันตบุคลากรผู้ช่วยเป็นผู้ปฏิบัติภายใต้การกำกับดูแลอย่างทั่วถึงของทันตแพทย์ ส่วนบทบาทของทันตแพทย์ควรเป็นผู้รักษาโรคในช่องปากที่ยุ่งยากซับซ้อนและฟื้นฟูสุขภาพช่องปาก ส่วนงานรักษาคอลงรากฟันมีทันตแพทย์ปฏิบัติเป็นประจำใน อันดับรองลงมา แสดงว่าทันตแพทย์และประชาชน เริ่มให้ความสำคัญกับการเก็บรักษาฟันไว้มากขึ้น

สำหรับการให้ทันตสุขศึกษาในคลินิกการศึกษานี้พบว่าทันตแพทย์ทั้งหมดมีการให้ทันตสุขศึกษารายบุคคลในคลินิก แต่เมื่อดูถึงรายละเอียดความครอบคลุมเรื่องที่สำคัญที่ควรแนะนำให้คนไข้ ทันตแพทย์ส่วนใหญ่ให้คำแนะนำเรื่องการแปรงฟันถูกวิธีแก่คนไข้เกือบทุกคน สำหรับการให้ไหมขัดฟันและการเลือกรับประทานอาหารที่ถูกต้องทันตแพทย์ให้คำแนะนำเพียงบางครั้งเท่านั้น และจากรายงานการสำรวจทันตสุขภาพ

และพฤติกรรม การดูแลสุขภาพ ภาพของประชาชน⁽⁴⁻⁶⁾ ไม่พบว่ามี การถามถึงการใช้ไหมขัดฟัน ในการช่วยทำความสะอาดช่องปากของประชาชน รวมทั้งพบว่าทัศนคติของทันตแพทย์ในหัวข้อการเลือกรับประทานอาหาร ที่ถูกต้อง สามารถป้องกันโรคในช่องปากได้มีค่าความเห็นด้วยอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งรายงานการวิจัยของทันตแพทย์ Meei Shia Chen⁽⁷⁾ สหรัฐอเมริกา ศึกษาพบเช่นเดียวกันว่าทันตแพทย์ในรัฐเท็กซัสมีจำนวนน้อยที่ ให้คำแนะนำ เรื่องการเลือกรับประทานอาหาร แสดงให้เห็นว่าทันตแพทย์ยังให้ความสำคัญกับเรื่อง การเลือกรับประทานอาหาร ที่ถูกต้องรวมทั้งการใช้ไหมขัดฟันช่วย ในการทำความสะอาดช่องปากไม่มากนัก

สำหรับการเอ็กซเรย์ การวัดความดันโลหิต การตรวจเลือด ช่วยในการตรวจวินิจฉัยเพื่อค้นหาโรคพบว่าทันตแพทย์ส่วนใหญ่มีการปฏิบัติเพียงบางครั้ง และมีบางรายไม่เคยปฏิบัติเลย น่าจะมีสาเหตุมาจากทันตแพทย์เคยชินกับการให้การ รักษาแบบเดิมคือมุ่งเฉพาะจะเก็บรักษาฟันผู้ป่วยไว้เท่านั้นจนละเลยที่จะสนใจดูแลสุขภาพร่างกายอื่นๆของผู้ป่วย อีกทั้งปริมาณผู้ป่วยที่มาใช้บริการมีจำนวนมากทำให้ทันตแพทย์เร่งรีบที่จะบริการ เพื่อให้ผู้ป่วยทุกคนได้รับบริการ

เมื่อสอบถามถึงการดำเนินการวางแผนงาน และประเมินผลงานหรือโครงการที่รับผิดชอบพบว่า มีทันตแพทย์ร้อยละ 21.2 และ 30.3 ไม่มีการวางแผนงานและประเมินผลงานหรือโครงการที่รับผิดชอบ ซึ่งตรงกับงานวิจัยของพัชรววรรณ ศรี ศิลปพันธ์ และอรพินท์ เดิมวิชชากร⁽⁸⁻⁹⁾ ได้รายงานไว้ว่าทันตแพทย์ผู้ทำสัญญาส่วนใหญ่ซึ่งปฏิบัติงานในโรงพยาบาลชุมชนไม่สามารถวางแผนงานโครงการทันตสาธารณสุขได้ด้วยตนเอง นอกจากนี้ยังพบว่าทันตแพทย์ร้อยละ 56.1 มีความเห็นว่าหลักสูตรที่เรียนมาจากคณะทันต-แพทยศาสตร์ มีรายละเอียดด้านส่งเสริมป้องกัน

ไม่เพียงพอที่จะนำไปใช้ปฏิบัติงานได้แก่การทำงานในชุมชน ความรู้ด้านสังคมศาสตร์ การวางแผน และการประเมินผล เป็นต้น ดังนั้นถ้าจะให้ทันตแพทย์ทำงานด้านส่งเสริมป้องกันได้อย่างมั่นใจควรเพิ่มทักษะเรื่อง การทำงานในชุมชน การวางแผนและการประเมินผล

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

1. ทันตแพทย์ที่ปฏิบัติงานในศูนย์บริการสาธารณสุข กรุงเทพมหานครและโรงพยาบาลชุมชนในเขตปริมณฑลมีทัศนคติที่ดีต่อการทำงานส่งเสริมป้องกัน แต่การปฏิบัติในบางเรื่องยังไม่ครบถ้วนและมี ทันตแพทย์มากกว่าร้อยละ 50 เห็นว่าหลักสูตรที่เรียนมามีรายละเอียดด้านส่งเสริมป้องกันไม่เพียงพอที่จะนำไปใช้ในการปฏิบัติงานในชุมชน ฉะนั้นคณะทันตแพทยศาสตร์ในฐานะผู้ผลิตทันตแพทย์จึงควรปรับหลักสูตรให้เน้นเรื่องปรัชญาทันตกรรมป้องกันอย่างจริงจังเพื่อให้ทันตแพทย์ที่จบมามีแนวคิดในการทำงานที่เน้นการสร้างเสริมสุขภาพมากกว่าการรักษาและซ่อมแซมสุขภาพ

2. ทันตแพทย์ในโรงพยาบาลชุมชน เขตปริมณฑลมีทันตภิบาลช่วยทำงานด้านทันตกรรมป้องกันและส่งเสริมทันตสุขภาพทำให้สามารถทำงานด้านรักษามากกว่าทันตแพทย์ในศูนย์บริการสาธารณสุข กรุงเทพมหานคร ฉะนั้นกรุงเทพมหานครจึงควรพิจารณากำหนดบทบาทหน้าที่และกรอบอัตรากำลังของทันตบุคลากรของศูนย์บริการสาธารณสุขให้เหมาะสมระหว่างผู้ปฏิบัติงานด้านรักษาและส่งเสริมป้องกันเพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชนที่จะได้รับบริการทันตกรรมจากสถานบริการใกล้บ้านที่ได้มาตรฐานมากขึ้น

3. กรุงเทพมหานครและกระทรวงสาธารณสุขควรจัดให้มีการพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ในส่วนที่ทันตแพทย์ระบุว่าไม่เพียงพอได้แก่การทำงานในชุมชน ความรู้ด้านสังคมศาสตร์ การ

วิจัย การวางแผน การประเมินผล เป็นต้น เพื่อ
ทันตแพทย์สามารถเป็นผู้นำในทีมงานส่งเสริม
ป้องกันได้ดีขึ้น

กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยขอขอบคุณ ทันตแพทย์หญิงสุคนธ์
บรมธนรัตน์ ผู้อำนวยการกองทันตสาธารณสุข

สำนักอนามัย ที่สนับสนุนการศึกษาวิจัยนี้ ขอ
ขอบคุณทันตแพทย์ทุกท่านที่กรุณา สละเวลาตอบ
แบบสอบถาม รวมทั้งขอขอบคุณ ทพญ.อาภา
คันสนียวาณิช ทพญ.จารุวรรณ ตันต์กูรพันธ์
และ ทพญ.อรพรรณ ศิริเวช ที่ให้คำแนะนำแก้ไข
แบบสอบถาม

เอกสารอ้างอิง

1. อุทัยวรรณ กาญจนกามล:ปรัชญาและแนวคิดในการดำเนินงานทันตกรรมป้องกัน.เอกสารประกอบ
การสัมมนาทางวิชาการ แนวทางการพัฒนาทันตกรรมป้องกันทางคลินิก 8-10 ตุลาคม พ.ศ.2533
คณะทันตแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
2. Nettleton S:Dentists and dental health education:A study of the perception of 25 community
dentists,Community Dental Health 1989; 6: 47-59.
3. ประทีป พันธุมวนิช และคณะ : บริการสุขภาพช่องปากของประเทศไทย : การคาดการณ์อนาคต.
วิทยาสารทันตสาธารณสุข 2541; 3(2) : 64-72
4. กองทันตสาธารณสุข กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข :รายงานผลการสำรวจทันตสุขภาพแห่งชาติ
ครั้งที่3 พ.ศ. 2532 ประเทศไทย. โรงพิมพ์องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก กรุงเทพฯ
5. กองทันตสาธารณสุข กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข :รายงานผลการสำรวจทันตสุขภาพแห่งชาติ
ครั้งที่ 4 พ.ศ.2537 ประเทศไทย.
6. กองทันตสาธารณสุข สำนักอนามัย กรุงเทพมหานคร :รายงานการสำรวจทันตสุขภาพของนักเรียน
ในเขตกรุงเทพมหานคร พ.ศ. 2534. โรงพิมพ์กิจการพิมพ์ กรุงเทพฯ
7. Chen M-S :Preventive dentistry in Texas, USA. Community Dent Oral Epidemiology 1990;18:
239-243.
8. พัทธวรรณ ศรีศิลป์นันท์ และอุทัยวรรณ กาญจนกามล :ทัศนคติของทันตแพทย์ผู้ทำสัญญาต่อการ
ปฏิบัติงานในระบบราชการ. เชียงใหม่ทันตแพทยสาร 2534 ;12 (1-2) :25-32
9. อรพินท์ เต็มวิชากรและวนิดา ศรีไพโรจน์วิกุล : สภาพการทำงานและการนำความรู้ไปใช้ในการ
ปฏิบัติงานของทันตแพทย์ผู้ทำสัญญาที่รับราชการ.วทันตแพทยศาสตร์มหิดล 2533;10(1):17-24

Attitude towards preventive dentistry and practice of dentists working in health centers and community hospitals in Bangkok and suburb

Chuenta Wichawut*

D.D.S., M.P.H.

Abstract

The objective of this study was to analyze the health center and community hospital in Bangkok and suburb dentists' attitude and practice towards preventive dentistry. The results from this study could be used as guideline to develop the oral health promotion and preventive system in urban area. Mail questionnaires were used to collect data from dentists of health center and community hospital in Bangkok and suburban area (108 dentists), response rates were 61%. The results showed that most of these dentists desired working in Bangkok and suburban area because they wanted to be close to their families, only 12.1 percent of them favored preventive practice. At least 50 percent of these dentists indicated that the preventive dentistry curriculum of the Faculty of Dentistry did not have applicable contents for community working such as social sciences, epidemiology, research, planning, evaluation and etc. Their practice was more curative than preventive. The most frequent dental services performed by these dentists were extraction and filling. The preventive attitude of these dentists was positive, but no correlation with their practice ($p>0.05$).

* Health Center 6, Dental Health Division, Health Department, Bangkok Metropolitan Administration